

Antoninus Pius – císař reprezentující „zlatý věk“ římského impéria

Zdeněk PETRÁŇ

 73, 2018, s. 112–115

Antoninus Pius – Emperor representing the ‘Golden Age’ of the Roman Empire

The coins of the Roman Emperor Antoninus Pius struck in the mid-2nd century AD are very popular among collectors because they practically very often appear in all their denominations, and the numismatic trade offers a large scale of all coin types of this ruler. Also the personality of this Emperor representing the ‘Golden Age’ of the Roman Empire is extraordinary. There were no destructive wars during his 23-year-long rule, and the Roman Empire was economically significantly flourishing because of the political peace times. This should change in time of his successor and son-in-law, a successful warrior and ‘philosopher on throne’ – Marcus Aurelius.

 portrait; coinage; rule; Antoninus Pius (138–161); Roman Empire.

 portrét; denár; Antoninus Pius (138–161); římské císařství.

Překvapivě individuální portréty římských panovníků a panovnic badatelům i nám sběratelům často pomáhají poměrně snadno na první pohled identifikovat jejich mince, i když jsou tyto kusy často velmi otřelé a jejich opisy s mincovními texty včetně jmen nečitelné. To se týká především císařů a císařoven z počátků císařství – doby dynastie juliovsko-klaudivské a doby tzv. adoptivních císařů. Především v té je řada výrazných osobností, jejichž portrétní fyziognomie je natolik typická, že často stačí pouhý pohled, aby byl správně určen panovník.¹ Jeden z nejnápadnějších portrétních profilů patří výrazné panovnické osobnosti, která se od řady předchůdců i následovníků na římském císařském trůnu nápadně svou domácí, zahraniční politikou i životními postoji a povahovými rysy odlišuje.

* MUDr. Zdeněk PETRÁŇ, Česká numismatická společnost (Praha) / České muzeum stříbra (Kutná Hora), petran.zdenek@volny.cz.

¹ MINAROVÍČOVÁ, Elena: *Portrét na starovekých minciach*, Bratislava 1979, s. 17–26.

Je zajímavé, že za celou dlouhou dobu své vlády Antoninus Pius na rozdíl od svých dvou významných předchůdců Traiana a Hadriana i svého slavného nástupce a adoptivního syna Marka Aurelia (161–180) nikdy neopustil Itálii a většinu času trávil na svém venkovském sídle v Lanuvii, kde prý žil skromným životem venkovského šlechtice. Jeho klidná vláda se pro antické historiky stala vzorem pro zlatý věk císařství.²

Podle historika Julia Capitolina byl Antoninus „*muž skvělého vzhledu, nadaný, ušlechtilý, vznešený, příjemné tváře, mimořádně talentovaný, znamenitý řečník, vynikající znalec literatury, strážlivý, přičinlivý hospodář, mírný, štědrý a poctivý člověk.*“ I když se stal císařem, „*ani pak se mu nedal vytknout přepych, byl strýdmý, ale nikoliv lakotný. . . lidu dal k dispozici lázně, které dříve sám užíval, a nic neměnil na zvyklostech, které měl před tím, než se stal císařem.*“

Jak již bylo připomenuto, za jeho vlády nebylo větších válek, přesto soudobí kronikáři zaznamenali řadu zajímavých a zřejmě i objektivních údajů z Antoninova života i jeho vlády. I tak se však tradičně nemohli vyhnout některým senzacním i těžko ověřitelným fantaskním zprávám, které bychom i dnes zařadili do jakéhosi tehdejšího bulváru. Za jeho vlády „*rozvodnil se Tiber, objevila se kometa, narodil se dvouhlavý chlapec, nějaká žena porodila paterčata, v Arabii spatřili hada s hřebenem, nezvykle velkého, který se sám pozřel od ocasu do poloviny těla, v Moesii vyrostl ječmen na vrcholku stromů a v Arabii se nechali bez odporu chytit čtyři lvi.*“ Nutno však připomenout, že tehdejší společnost všech vrstev byla výrazně pověřivá a každému podobnému skutečnému či smyšlenému přírodním úkazu byla přisuzována – často i pro budoucnost státu – velká důležitost.

Císař zemřel jako sedmdesátiletý bez vlastního mužského potomka „*když třetího dne viděl, že jeho stav je vážný, svěřil Markovi Antoninovi [= Marku Aureliovi] stát i svou dceru v přítomnosti prefektů. . .*“ Jeho slavný zeť a nástupce pak nechal Antonina pohřbit se všemi poctami a slavnostně zbožštit s připomenutím: „*Zachovejte v paměti jeho charakter, abyste, až nastane vaše poslední hodinka, měli tak čisté svědomí jako on.*“³

Antonius Pius měl s manželkou Faustinou (starší) celkem čtyři děti, z nichž dcera Faustina (mladší) se stala manželkou Marka Aurelia. Portrét syna Galeria Antonina (zemřelého již v dětském věku) se dochoval na raritních bronzových mincích.

² GRANT, Michael: *Římští císařové. Životopisy vládců císařského Říma v letech 32 př. Kr. – 476 po Kr.*, Praha 2003, s. 99–105.

³ MATOUŠKOVÁ, Svatava (red.): *Portréty světovládů I*, Julius Capitolinus, Praha 1982, s. 51–60.

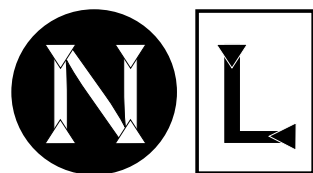
●□2: Mosazný sestercius Antonina Pia.

V oblasti mincovnictví během Antoninovy vlády neproběhly žádné významné změny. Za jeho dlouhé vlády byly početně raženy všechny obvyklé zlaté, stříbrné a bronzové (měděné) mincovní nominály s pestrým výběrem rubních námětů, které se v poměrně dobré zachovalosti a relativně velkém množství dodnes dochovaly v muzejních i soukromých sbírkách a jsou proto vděčným a oblíbeným sortimentem pro sběratele císařského Říma. Obzvláště početné denáry a sestercie nesou charakteristický Antoninův portrét s podlouhlým měsícovitým obličejem a klidným výrazem ve tváři, který je právě tak snadno rozpoznatelný i na otřelých ražbách bez čitelných opisů.⁴ Nejen na zahraničních, ale i v našich domácích sběratelských aukcích se lze výjimečně setkat s vysoce vzácnými Antoninovými mincovními typy. Příkladem může být např. vysoce vzácný zlatý $\frac{1}{2}$ aureus s motivem bohyně Minervy.⁵

⁴ PETRÁŇ, Zdeněk – FRIDRICOVSKÝ, Jiří: *Encyklopedie římských císařů a císařoven z pohledu jejich mincí*, Praha 2008, s. 133–139.

⁵ PETRÁŇ, Zdeněk: *Nad vzácným zlatým quinariem římského císaře Antonina Pia*, Členské informace ČNS Praha 3/2005, s. 22–24.

NĚRODNĚ MUZEUM
ESKĚ NUMISMATICKĚ SPOLE NOST

Numismatické listy

73 • 2018 • 3–4

Vedoucí redaktor / Chief Editor: Luboř POLANSKÝ.

Redakce / Editors: Michal MAJEK, Luboř POLANSKÝ, Jiří SLAVĚMA

Redakční rada / Editorial Advisory Board: Marek CAJTHAML, Petr HAIMANN,

Dagmar KAŠPAROVÁ, Jiří MILITKÝ, Věra NĚMEČKOVÁ, Vlastimil NOVÁK,

Borys PASZKIEWICZ, Zdeněk PETR, Eduard ŠIMEK, Jan VIDEMAN, Petr VOREL.

Jazyková redakce / Language Editor: Roman LANG.

Kontakt / Contact Address: lubos_polansky@nm.cz 224 497 283.

Anglické abstrakty a resumé přeloženo / English abstracts and summaries translated by
Gabriela & Vlastimil NOVÁK.

NÁRODNÍ MUZEUM

Vydává: Národní muzeum ve spolupráci s Českou numismatickou společností.

Technická příprava a grafická příprava: Quattro-Production s. r. o.

Tisk: Kleinwächter Holding, s. r. o.

Příjmy z prodeje zájímají státní v Nové budově Národního muzea. Distribuci povinných výtisků,
výtisků pro předplatitele a distribuci volných výtisků zájímají Obchodní oddělení,

Národní muzeum, Viničská 1, 110 00 Praha 1, telefon 224 497 159, fax 222 246 047

(ze zahraničí: telefon +420 224 497 159, fax +420 222 246 047), e-mail: publikace@nm.cz.

Zde se přijímají i objednávky předplatného, z Řecko ze zahraničí a poskytují informace o cenách
předplatného. Len má české numismatické společnosti zasílá české numismatické společnosti,

Armánská 1372/10, 101 00 Praha 10 - Vrsovice, telefon 271 730 775.

Vychází dvakrát ročně jako dvoj číslo.

Redakční uzávěrky jsou 1. dubna a 1. září.

Pokyny pro autory najdete na www.nm.cz/publikace.

Národní muzeum, Viničská náměstí 1700/68, 110 00 Praha 1 - Nové Město.
ISSN 0029-6074 (print), 2533-5650 (online), MK ČR E 568. Praha 2019.

a

b

● **5: Příběhy z muzejních sbírek. Výstava k 140. výročí založení českého muzea státního,**
garant výstavy: Josef KREMLA, autoři textů: Josef Kremla, Jana Králová,

9. května a 30. září 2017 Kutná Hora - Hrádek.

a) poklad Křecov 1951 (HN 9); b) poklad Kutná Hora - Mi pulky 1934 (HN 2).

Íslo v závorce odpovídá katalogu.

Vyobrazení k článku Josef KREMLA, *Depoty uložení v kutnohorském muzeu*, s. 146–155.

O b s a h

● □ Zdeněk PETRÁŇ <i>Michal Mašek padesátníkem!</i>	103
● □ Luboš POLANSKÝ <i>Bibliografie prací Michala Maška za léta 2002–2018</i>	104
● □ Zdeněk PETRÁŇ <i>Antoninus Pius – císař reprezentující „zlatý věk“ římského impéria</i> <i>Petráň, Antoninus Pius – Emperor representing the ‘Golden Age’ of the Roman Empire</i>	112
● □ Július FRÖHLICH <i>Tri neznáme typy keltských mincí zo stredných Čiech</i> <i>Three unknown types of the Celtic coins from central Bohemia</i>	116
● □ Jiří MILITKÝ <i>Neznámý keltský ¼statér – typ hlava Athény / čtyřnohé zvíře</i> <i>Unknown Celtic ¼-stater of the Athena head / four-legged animal type</i>	123
● □ Lenka VACINOVÁ <i>Vzácná varianta republikánského denáru typu RRC 222/1</i> <i>A rare variety of the Roman Republican denarius of the RRC 222/1 type</i>	130
● □ Jan BOUBLÍK <i>Výrobní defekty na pražském groši Václava IV.</i> <i>Defects in production of one Prague grossus struck under Wenceslas IV.</i>	139
● □ Josef KREMLA <i>Depoty uložené v kutnohorském muzeu</i> <i>Coin hoards preserved in the Kutná Hora (Kuttenberg) museum</i>	146
● □ Lukáš RICHTERA – Matěj BŘEZINA <i>Okrojené falsum pražského groše Ferdinanda I. a problematika okrajování pražských grošů</i> <i>Clipped forgery of the Prague grossus of Ferdinand I and problems with clipping of the Prague grossi</i>	156
● □ Eduard ŠIMEK <i>K počátkům kutnohorské ražby tolarů Maxmiliána II. v roce 1573</i> <i>Notes to the beginning of the thaler production under Maximilian II in Kuttenberg in 1573</i>	174
● □ Pavel VOJTÍŠEK <i>Zajímavý vratislavský tříkrejcar Ferdinanda II.</i> <i>An interesting three-kreuzer piece struck under Ferdinand II in Breslau</i>	180
● □ Daniel KOVÁŘ <i>Pamětní medaile v základním kameni kostela sv. Anny v Českých Budějovicích</i> <i>A commemorative medal reminding setting of the foundation stone of the St. Ann Church in České Budějovice</i>	184
● □ Šárka VICHEROVÁ <i>Pamětní mince vydané v roce 2018</i> <i>Commemorative coins produced in 2018</i>	189
● □ konference <i>Archeologie a veřejnost 10/2018. Neprofesionálové v archeologii.</i> <i>Modely interakce archeologie a uživatelů detektorů kovů (Miroslav DAŇHEL)</i>	198